

ВІДГУК офіційного опонента

доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Глухова Івана Геннадійовича на дисертаційну роботу Азаренко Тетяни Дмитрівни «Структурування етапів навчання плаванню дітей до 3-х років», подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. Зростаюча популярність раннього плавання підкреслює важливість цього виду фізичної активності для здоров'я та розвитку дитини. Однак, відсутність науково обґрунтованих та доступних програм навчання, а також недостатня підготовка фахівців є серйозною перешкодою для поширення плавання серед дітей до 3 років. Залучення батьків до навчального процесу та розробка детальних програм є ключовими факторами успішного розвитку раннього плавання.

Автором зазначено, що програми загального розвитку дитини від народження до 3-х років, такі як «Оберіг», «Соняшник», «Казкова фізкультура», «Малий театр фізичного розвитку дитини малючкового та раннього віку», що схвалені та рекомендовані МОН України, та існують у відкритому інформаційному доступі, не передбачають розділу, що розглядає плавання для дітей до 3-х років. В той же час навчання плаванню за міжнародними програмами SSI BABY SWIM, RED CROSS SWIM, BIRTHLIGHT та іншими знаходиться в альтернативному освітньому середовищі й надається на комерційній основі без вільного відкритого доступу до матеріалів.

Ураховуючи зазначене Тетяна Азаренко визначила, що актуальним і своєчасним є пошук нових підходів до організації та проведення занять, що сприяють розвитку дітей до 3-х років, розробка комплексної структурованої програми навчання плаванню згідно з природними можливостям дитини, починаючи з пренатального періоду. У зв'язку з цим нею було обрано тему дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до ініціативної теми науково-дослідної роботи в галузі фізичної культури та спорту Харківської державної академії фізичної культури на 2020-2026 роки за темою «Вдосконалення процесу фізичного виховання різних верств населення» (номер державної реєстрації: 0120U101110) та на 2023-2026 роки за темою «Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту з використанням інформаційних технологій» (номер державної реєстрації: 0123U103168).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Автором чітко сформульовано мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, які відповідають темі роботи. В комплексі з висновками ці складові дослідження дали змогу для логічного завершення дисертаційної роботи. Сформульовані висновки у повній мірі відображають зміст проведених досліджень і відповідають завданням. Для отримання об'єктивних даних автор використав такі методи дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної інформації; соціологічний метод; педагогічне спостереження; медико-біологічний метод; педагогічний експеримент; методи математичної статистики.

Мета дослідження – здійснити структурування етапів навчання плаванню дітей до 3-х років та науково обґрунтувати ефективність його застосування в комплексній програмі оволодіння плавальними навичками дітей цього віку.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше:

- здійснено порівняльний аналіз базових міжнародних програм з плавання для дітей до 3-х років;
- структуровано 10 моделей організації та проведення занять з плавання для дітей до 3-х років та визначений їх зміст;
- розроблено комплексну програму плавального розвитку дітей у 3-х напрямках: пренатальне плавання (аквапідготовка вагітних); навчання

плаванню дітей від народження до 6-ти місяців в умовах домашньої ванни;
 навчання плаванню дітей від 3-х місяців до 3-х років в умовах басейну та відкритої води;

- визначено послідовність покрокового проходження 8-ми стадій основного етапу навчання плаванню дітей до 3-х років;
- сформовано оцінну шкалу, яка дозволяє надати комплексну оцінку послідовного опанування навичками плавання згідно віковому моторному розвитку дитини, та здійснити ранжування вправ кожної з 8-ми стадій основного етапу навчання;
- виявлена ступінь ефективності при взаємодії дітей, батьків та тренерів під час опанування навичками плавання на основному етапі навчання;
- експериментально обґрунтовано ефективність використання комплексної програми навчання плаванню для дітей до 3-х років, заснованої на структуруванні етапів опанування плавальних навичок.

Підтверджено наукові дані щодо:

- необхідності активної участі батьків у процесі занять плаванням із дітьми до 3-х років;
- застосування ігрового методу та образного супроводу виконуваних вправ для підвищення ефективності навчання плаванню дітей грудничкового та раннього віку;
- формування підходів до мотивації батьків регулярно займатися розвитком дитини.

Доповнено і розширено:

- програми аквапідготовки вагітних відповідно до еволюційного онтогенезу;
- програми навчання плаванню для дітей раннього та дошкільного віку;
- застосування водних заходів, що гартують, у процесі плавання дитини у домашній ванні;

- дані щодо можливості використання ігрового методу, розвивальних ігор, розділів пізнавальних енциклопедичних знань у програмах розвитку дітей.

Практичне значущість дослідження полягає у структуруванні етапів навчання плаванню дітей до 3-х років, що сприяло формуванню сучасних моделей організації та проведення занять плавання з дітьми раннього віку, дозволило підвищити ефективність навчання плаванню дітей до 3-х років, розширило можливості професійної компетенції фахівців з раннього плавання, надало можливість активно та свідомо залучити батьків до ефективної взаємодії з дитиною в умовах водного середовища. Результати, що отримані в ході наукових досліджень, впроваджено у навчальний процес ВСП ФСК «Локомотив-Харків» філії «Центр оздоровлення та відпочинку АТ «Укрзалізниця», методичного центру «Як рибка у воді» та кафедри водних видів спорту ХДАФК, використано у програмі підготовки та підвищення кваліфікації тренерів з раннього плавання за міжнародною системою SSI BABY SWIM.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, бібліографічного списку та додатків. Робота викладена на 201 сторінці основного тексту, містить 84 таблиці, 55 рисунків, 12 додатків. Перелік використаних джерел містить 159 найменувань, з яких 65 іноземні.

У **вступі** обґрунтовано актуальність роботи, вказаний її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані щодо апробації результатів дослідження, зазначено кількість публікацій.

У **першому розділі** «Сучасний стан розвитку плавання дітей до 3-х років» надано огляд даних науково-методичної інформації, які стосуються особливостей моторного онтогенезу та психічного розвитку дітей від народження до 3-х років, розглянуто етапи становлення грудничкового і

раннього плавання, представлено аналіз наукових досліджень з раннього плавання, надано характеристику існуючих міжнародних програм навчання плаванню дітей до 3-х років.

У другому розділі «Методи і організація дослідження» наведено комплекс методів дослідження та обґрунтовано доцільності їх використання. Даючи оцінку змісту цього розділу, необхідно підкреслити, що загальний обсяг вивченого матеріалу і кількість взятих для дослідження об'єктів є достатніми для того, щоб одержати вірогідні результати і зробити узагальнення, а обрані методи, як вказувалося, є адекватними для досягнення мети дослідження.

У третьому розділі «Формування комплексної програми навчання плаванню дітей до 3-х років на підставі структурування етапів опанування плавальних навичок» здійснено порівняльний аналіз існуючих базових міжнародних програм SSI BABY SWIM, RED CROSS SWIM з авторською програмою «Як рибка у воді», який дозволив отримати інформацію стосовно організації процесу навчання плаванню дітей до 3-х років в межах міжнародної системи стандартів (ISO), окреслити збіги та відмінності між ними.

Автором було розроблено 10 моделей організації і проведення занять плаванням для дітей до 3-х років, які охоплюють всі періоди плавального розвитку дитини. На підставі створених моделей була розроблена комплексна програма навчання плаванню для дітей до 3-х років. Також було обґрунтовано, що за умови успішного проходження адаптивного етапу навчання плаванню дітей до 3-х років, ключове значення набуває основний етап, тривалість якого відносно інших складає 60 % й розробка та апробація послідовності покрокового проходження 8-ми стадій основного етапу навчання дітей до 3-х років значно полегшує опанування дитиною плавальних навичок в положенні «на грудях».

У четвертому розділі «Обґрунтування ефективності комплексної програми навчання плаванню дітей до 3-х років» обґрунтовано ефективність використання комплексної програми навчання плаванню дітей до 3-х років, заснованої на структуруванні етапів їх плавального розвитку. Для оцінки

ефективності проходження дитиною 8-ми стадій основного етапу навчання плаванню в положенні «на грудях» з урахуванням вікових категорій автором розроблена оціночна шкала, основними критеріями якої стали: емоційність сприйняття вправи, готовність до освоєння навички, активність у самостійних рухах. Використання оціночної шкали надало можливість визначити ефективну послідовність виконання вправ у кожній із восьми стадій основного етапу навчання плаванню дітей до 3-х років та внести відповідні корективи у їх ранжування. Ефективність розробленої програми підтверджена в ході педагогічного експерименту. Результати учасників ЕГ порівнювалися з результатами учасників КГ, що навчалися за програмою системи SSI BABY SWIM.

Розроблена шкала оцінювання (для дитини, батьків, тренерів) опанування плавальних навичок на основному етапі навчання дозволяє визначити тривалість стадії, оцінити ефективність послідовності розроблених вправ, оптимальну кількість повторень запропонованих вправ, доступність засвоєння вправ батьками для занять зі своєю дитиною, ступінь компетенції тренерів, які навчають батьків взаємодії з дитиною у воді.

Використання критеріїв оцінювання вправ у кожній стадії навчання надає можливість здійснити ранжування вправ відповідно до вікових можливостей дитини та удосконалити процес опанування навичками плавання в положенні «на грудях».

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** викладена характеристика повноти вирішення усіх поставлених завдань дисертаційного дослідження та узагальнені отримані результати, які довели та обґрунтували можливість навчання плаванню дітей раннього віку та його величезну оздоровчу роль за умови регулярності занять.

Актуальним і своєчасним став пошук сучасних підходів до організації і проведення занять плаванням з дітьми до 3-х років та удосконалення програми навчання плаванню у індивідуальному та груповому форматі.

Проведений аналіз та узагальнення отриманих результатів дозволив автору створити підґрунтя для структурування моделей організації та проведення занять плаванням з дітьми до 3-х років.

Загальні **висновки** – конкретні, відповідають поставленій меті й завданням дисертації, повністю відображають обсяг проведеного дослідження, обґрунтовані і достовірні, оскільки базуються на достатньо великому фактичному матеріалі, опрацьованому за допомогою адекватних статистичних методів.

У **додатках** відображено список публікацій автора за темою дисертації; акти впроваджених результатів; методичні рекомендації по використанню образного супроводу вправ з плавання для дітей до 3-х років в трьох частинах уроку; анкети для тренерів та батьків.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації.

В цілому позитивно оцінюючи дисертацію Азаренко Тетяни Дмитрівни, слід зазначити окремі дискусійні питання та зауваження:

1. Емоційність дитини у віці до 3-х років відіграє ключову роль у її житті та закладає підґрунтя подальшого відношення до плавання. Автор вдало розробила показники індивідуального сприйняття і доступності до вивчення окремих вправ в оціночних таблицях. Бажано було б висвітлити результати емоційного сприйняття як вправ так і занять в цілому. Також доцільно було б порівняти емоційну складову між контрольною та експериментальною групами.

2. В підрозділі дисертаційного дослідження 3.3 «Моделі організації і проведення занять з плавання із дітьми до 3-х років» автор спирається на думку 37 тренерів, які мали досвід роботи у кожній моделі з участю фахівця. Який саме досвід роботи чи професійних досягнень мали ці тренери-експерти в рамках роботи з дітьми до 3-х років?

3. Автор дисертаційного дослідження підтверджує в додатках, що відповідні результати впроваджені у навчальний процес ВСП ФСК «Локомотив-Харків» філії «Центр оздоровлення та відпочинку» АТ «Укрзалізниця» та навчального процесу Методичного центру «Як рибка у воді». Як саме відповідні результати дослідження були використані ВСП ФСК

«Локомотив-Харків» філії «Центр оздоровлення та відпочинку» АТ «Укрзалізниця» в басейні та на відкритій воді та яка організаційно-правова форма організації Методичний центр «Як рибка у воді»?

4. У тексті дисертаційної роботи подекуди зустрічаються стилістичні та орфографічні помилки.

Зазначені зауваження не є принциповими, не впливають на загальну позитивну оцінку, носять дискусійний характер і не знижують високого наукового рівня дисертації.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог.
Дисертаційна робота Азаренко Тетяни Дмитрівни на тему: «Структурування етапів навчання плаванню дітей до 3-х років» є самостійним і завершеним науковим дослідженням, яке виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень. Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022), а її автор Азаренко Тетяна Дмитрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

Доктор наук з фізичного виховання та спорту,
професор, декан факультету фізичного виховання
та спорту Херсонського державного університету

І.Г. Глухов

